

ZAPISNIK

Sa 26. sjednice Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Skupštine Crne Gore 26. saziva, koja je održana 27. decembra 2018. godine

Sjednica je počela u 9:10 časova.

Predsjedavao je mr Radule Novović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali članovi Odbora: mr Branka Tanasijević, mr Aleksandra Vuković, Bogdan Fatić, Andrija Popović i mr Ervin Ibrahimović.

Pored članova/ica Odbora, sjednici su, po pozivu, prisustvovali: Aleksandar Bogdanović, ministar kulture u Vladi Crne Gore, Aleksandar Dajković, generalni direktor Direktorata za kulturnu baštinu u Ministarstvu kulture, Dražen Blažić, državni sekretar Ministarstva kulture i Božidar Božović, direktor Uprave za zaštitu kulturnih dobara.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Predsjednik Odbora mr Radule Novović je konstatovao da postoji kvorum za rad i punovažno odlučivanje i otvorio 26. sjednicu Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

KONTROLNO SASLUŠANJE ministra kulture Aleksandra Bogdanovića, na temu: „Zaštita nepokretnih kulturnih dobara u Crnoj Gori“

Predsjednik Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Radule Novović, u uvodnom obraćanju, podsjetio je da je na inicijativu Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, na 25. sjednici, koja je održana 18. decembra 2018. godine, donesena Odluka o kontrolnom saslušanju ministra kulture Aleksandra Bogdanovića, na temu: „Zaštita nepokretnih kulturnih dobara u Crnoj Gori“, u skladu sa članom 75 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore. Odluka je donesena u cilju razjašnjenja pitanja kvaliteta i nivoa zaštite, odnosno, stanja nepokretnih kulturnih dobara u Crnoj Gori. Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, kao nadležni odbor, pozvao je na sjednicu odgovornog predstavnika resora u čijoj je nadležnosti predmetna oblast, kako bi se izjasnio o pomenutim pitanjima.

Predsjednik Odbora Radule Novović je, obrazlažući navedenu inicijativu, istakao da je nepokretna kulturna baština prepoznata kao važan faktor državnog identiteta i dugoročni resurs za održivi razvoj, te kao takva predstavlja prioritet svih savremenih državnih politika. U vezi sa tim, neophodno je u kontinuitetu sprovoditi aktivnosti koje se odnose na njenu zaštitu i očuvanje, unapređenje stanja, podizanje svijesti građana o značaju i značenju kulturne baštine, te stvaranju ambijenta za razumijevanje kulturne baštine i njene uloge za društvo, naročito za kulturni,

turistički i ekonomski razvoj države. Nadalje, u skladu sa obilježavanjem 2018. godine – Evropske godine kulturnog nasljeđa, koju su Evropski parlament i Savjet Evrope proglasili 17. maja 2017. godine, podsjetio je da je, tokom 2018. godine, većina evropskih država stavila kulturno nasljeđe u centar interesovanja, kako bi se građani podstakli na istraživanje i upoznavanje sa evropskim kulturnim nasljeđem, sa naglašavanjem doprinosa kulturnog nasljeđa društvu, privredi, njegove uloge u evropskoj kulturnoj diplomatiji i značaja njegove zaštite, kako bi i buduće generacije uživale koristi i uključile se u zaštitu evropskog kulturnog nasljeđa. Kao važno, istakao je da je članom 78 Ustava Crne Gore kulturna baština prepoznata kao dobro od opšteg interesa, koje je svako dužan da čuva, a država da je štiti. Kulturnu baštinu čine kulturna dobra, koja predstavljaju svojevrsno svjedočanstvo o prošlosti, odnosno prisutnosti čovjeka i ljudskih zajednica na određenom prostoru. Predsjednik Odbora je podsjetio da je Vlada Crne Gore utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara, koji će uskoro biti predmet rasprave na ovom odboru. Na kraju, zaključio je da bogato kulturno nasljeđe Crne Gore predstavlja veliki ekonomski resurs, kako u smislu turističke valorizacije kulturnih dobara, tako i u smislu širenja kulturne ponude kroz razvoj domaće kulturne i kreativne industrije koja se naslanja na nacionalna kulturna dobra.

Ministar kulture Aleksandar Bogdanović, u uvodnoj riječi, predstavio je napore Ministarstva kulture u cilju očuvanja, ali i valorizacije kulturnih dobara. Naveo je da kulturnu baštinu dijelimo na materijalna (pokretna i nepokretna) i nematerijalna kulturna dobra. Podsjetio je, da kada je riječ o unapređenju značaja naše kulturne baštine u proteklom periodu, bilo je neophodno raditi na očuvanju kulturnih dobara, kako u normativnom, tako i u institucionalnom smislu, a mišljenja je da se svijest o značaju kulture u Crnoj Gori znatno promijenila na bolje. Kada su u pitanju konkretne aktivnosti Ministarstva, podsjetio je na obavezu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima i pravnom tekovinom Evropske unije, kao i na značaj usvajanja Zakona o očuvanju prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora, kojim su tretirane smjernice UNESCO-a. Takođe, podsjetio je da je donesen Zakon o zaštiti kulturnih dobara, Zakon o muzejskoj djelatnosti, Zakon o bibliotečkoj djelatnosti, Zakon o arhivskoj djelatnosti, kao i 40 podzakonskih akata, a ratifikovano preko 20 međunarodnih konvencija, koje obavezuju na čuvanje bogatog kulturnog nasljeđa. Nadalje, Ministar Bogdanović je naveo da Ministarstvo ulaže značajan napor da se sa tradicionalnih sistema zaštite pređe na savremen pristup zaštite, koji će uključiti i valorizaciju ekonomskih potencijala, prilagođavajući ih naučno-obrazovnoj svijesti i potrebi pojedinaca i društva. Kulturna baština predstavlja fundamentalni razvoj svakog društva, pa se, kroz program zaštite i očuvanja kulturnih dobara, tretiraju konzervatorska i arheološka istraživanja, kao i primjena konzervatorskih mjera, istovremeno vodeći računa o edukaciji i doedukaciji kadrova. Takođe, istakao je da se vodi računa i o osavremenjivanju tehničko-tehnoloških procesa u samim institucijama i ustanovama kulture. Kao značajno, istakao je da je u prethodnom periodu zaštićeno preko 2.000 pokretnih, nepokretnih i materijalnih kulturnih dobara, što smatra nedovoljnim, ukoliko se takva dobra ne valorizuju na pravi način. U vezi sa tim, neophodno je, sa jedne strane, sačuvati univerzalne vrijednosti, o čemu Ministarstvo posebno vodi računa, dok se, sa druge strane, mora voditi računa o zaštićenom području, uz očuvanje prepoznatljivog vizuelnog uticaja. U

daljem izlaganju, ukazao je na činjenicu da je Crna Gora zemlja u kojoj je kulturni turizam, iz godine u godinu, sve primamljiviji i interesantniji i prepoznat je kao faktor valorizacije kulturnog nasljeđa i razvoja društva, baziranog na multikulturalnosti. Takođe, istakao je poseban značaj zaštite kulturnog nasljeđa koje predstavlja prioritet prepoznat, kako kod nas, tako i na međunarodnom planu, kao što su praistorijski lokalitet Crvena stijena, te lokalitet iz rimskog perioda Duklja i niz drugih koji su bili srednjovjekovni gradovi, kao što je Brskovo iz XII i XIII vijeka. U ovom dijelu, potrebno je pronaći balans između održivosti, sa jedne, i prošlosti i sadašnjosti, sa druge strane, jer su to segmenti koji se često prepliću, iako ekonomska valorizacija ne bi trebalo da bude u istoj ravni sa očuvanjem i zaštitom kulturnih dobara. Tako, stav Ministarstva je da se mogu postići značajni rezultati, ukoliko valorizacijom ne zadiremo u autentičnost i integritet konkretnog kulturnog dobra. Pozitivni primjeri se odnose na projektnu dokumentaciju ostrva Mamula, gdje je integritet kulturnog dobra u potpunosti sačuvan, a ujedno se može računati na izdašne ekonomske i turističke resurse. Pored navedenih elemenata sadržanih u postupku očuvanja i zaštite kulturnih dobara, predviđenih Programom razvoja kulture 2016-2020, ukazao je i na izvjesne probleme sa kojima se Ministarstvo susrijeće, usljed nedostatka kadra kada je u pitanju restauracija, konzervacija, arheologija i etnologija. U cilju rješavanja navedenih izazova, uspostavljena je saradnja sa Ministarstvom prosvjete, kako bi se u obrazovni sistem uvele novine i uspostavila ravnoteža između obrazovnog sektora i tržišta rada u domenu kulture. Podatak da je u proteklom, šestogodišnjem, periodu uspješno realizovano 668 projekata, smatra dobrom osnovom za nastavak aktivnosti u pravcu prelaska sa tradicionalnih načina upravljanja, na savremene koncepte, koji mogu biti dio uspješne turističke ponude.

Ministar Bogdanović je upoznao članove Odbora sa sadržajem publikacije „Potencijali kulturne baštine Crne Gore – ekonomska valorizacija“, u kojoj je predstavljeno 27 kulturnih dobara i tri potencijalna koja mogu biti ekonomski valorizovana u turističke, ali i druge svrhe. Dobra povezanost naše kulturne baštine sa kreativnim industrijama vidljiva je kroz planirane aktivnosti za naredni period, koje se odnose na osnivanje kreativnih habova, koji će se naći u određenim kulturnim dobrima koja do sada nijesu bili popularizovana i valorizovana. Pored navedenih osnovnih elemenata zaštite i očuvanja nepokretne kulturne baštine, zaključio je da bez ekonomske valorizacije nije moguće postići značajne rezultate.

Predsjednik Odbora Radule Novović je pohvalio angažovanje Ministarstva kulture i ukupan rad na valorizaciji i promociji kulture u Crnoj Gori, ali i državnog identiteta. Kada je riječ o međunarodnim aktivnostima, postavio je pitanje vezano za saradnju među državama, u cilju očuvanja kulturne baštine. Drugo pitanje odnosilo se na trenutno stanje i aktivnosti, kada su u pitanju fortifikacioni objekti u Crnoj Gori, jer su prepoznati kao značajan resurs.

Poslanik Andrija Popović, član Odbora, u svom izlaganju, postavio je pitanje vezano za manjak od preko 3.000 muzejskih predmeta u Narodnom muzeju Crne Gore, kao i za nestanak i uništavanje podvodnog arheološkog blaga Crne Gore, koje čine antičke građevine, rimske i grčke amfore, srednjovjekovni brodovi i sl. Istakao je da je poznato da se neprocjenjivo vrijedne amfore prodaju na „crnom“ tržištu, te smatra da se, u posljednje vrijeme, nadležno Ministarstvo nije

dovoljno bavilo navedenim problemom i da bi se mogle intenzivirati aktivnosti u tom dijelu. Nadalje, osvrnuo se na značaj građevine bivšeg austrijskog zatvora u Kotoru, tvrđave Lesendro na Skadarskom jezeru, austrougarskih tvrđava u Boki, kojih ima preko 80, što smatra izuzetno važnim i bogatim dijelom kulturnog nasljeđa, koje nije valorizovano na pravi način, pa je, u vezi sa navedenim, zatražio dodatno pojašnjenje.

Poslanik Bogdan Fatić, član Odbora, u uvodnoj riječi osvrnuo se na zakonodavnu i institucionalnu zaštitu kulturnog dobra i podsjetio da je članom 78 Ustava Crne Gore kulturna baština prepoznata kao dobro od opšteg interesa, koje je svako dužan da čuva, a država da je štiti. Kulturnu baštinu čine kulturna dobra, koja predstavljaju svojevrsno svjedočanstvo o prošlosti, odnosno prisutnosti čovjeka i ljudskih zajednica na određenom prostoru. Nadalje, Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti kulturnih dobara koji je u proceduri, predviđena je novina, koja se odnosi na mogućnost finansiranja valorizacije nepokretnog kulturnog dobra u turističke i druge svrhe sredstvima iz javno-privatnog partnerstva. U vezi sa tim, postavio je pitanje koja se nepokretna kulturna dobra mogu valorizovati kroz sistem javno-privatnog partnerstva. Drugo pitanje odnosilo se na IPA fondove, odnosno, da li i u kojoj mjeri Ministarstvo koristi IPA fondove i može li se navesti neki konkretan projekat valorizacije kulturne baštine korišćenjem ove predpristupne pomoći.

Poslanik Ervin Ibrahimović, član Odbora, je istakao da Crna Gora posjeduje bogatstvo, koje treba čuvati, unapređivati i iskoristiti na pravi način, na šta nas posebno obavezuje naša bogata istorija. U svom izlaganju, postavio je pitanje koje se odnosi na revalorizaciju nepokretnih kulturnih dobara, iz razloga što vlasnici objekata koji se nalaze u zaštićenoj zoni Starog grada Ulcinja i Bara, do sada, nijesu zvanično obaviješteni o zaštiti pomenutih nepokretnih dobara. Takođe, postavio je pitanje vezano za izradu Detaljnog urbanističkog plana Starog grada Ulcinja, u kojoj je fazi i za kada se predviđa njegovo usvajanje.

Poslanica Branka Tanasijević, članica Odbora je, u svom izlaganju, istakla značaj razvoja kulture u Crnoj Gori i postavila pitanje vezano za aktivnosti Ministarstva, kada je u pitanju podizanje nivoa svijesti kod građana o značaju kulturne baštine za društvo, iz razloga što smatra važnim stvaranje pozitivnog ambijenta za razumijevanje kulturne baštine i njene uloge u društvu. Takođe, postavila je pitanje vezano za saradnju Ministarstva sa inostranima partnerima na konkretnim projektima, u cilju očuvanja kulturne baštine. U vezi sa tim, istakla je značaj promocije kulturnog turizma i podsticanje valorizacije kulturnih dobara u turističke svrhe, navodeći da je, u tom smislu, potrebno obezbijediti kontinuiranu međunarodnu podršku. Na kraju, osvrnula se na problem koji se odnosi na nedostatak stručnog kadra kada je riječ o poslovima restauracije i konzervacije i zatražila dodatno pojašnjenje vezano za kadrovsku strukturu iz pomenute oblasti, kojom raspolaže Crna Gora. Na kraju je postavila pitanje mogućnosti otvaranja novih smjerova na određenim fakultetima, za školovanje pomenutih stručnih profila, tj. kadrova.

Poslanica Aleksandra Vuković je istakla da je ministar Bogdanović, u uvodnom izlaganju, dao kvalitetne informacije o aktivnostima, koje će doprinijeti vrednovanju naše kulturne baštine, u cilju

stvaranja ekonomskog ambijenta, koji će se u Crnoj Gori razvijati, upravo, zahvaljujući kulturnom nasljeđu. Poslanicu Vuković je zanimalo kako će se u narednom periodu obratiti pažnja javnosti na Duklju, kao na jedan od najvažnijih kulturno-istorijskih lokaliteta u istoriji Crne Gore i koje su aktivnosti sprovedene povodom revalorizacije arheološkog lokaliteta Crvena stijena.

Podsjetila je da su, u Nacionalnom programu razvoja kulture od 2011-2015. godine, naznačeni najveći problemi sa kojima se Ministarstvo kulture suočavalo u tom periodu, pa ju je zanimalo šta se u poslednje vrijeme uradilo po pitanju intenziviranja komunikacije u vezi sa zaštitom sakralnih objekata u Crnoj Gori. Istakla je da je potrebno da se zaštita nepokretnih kulturnih dobara podigne na viši nivo, vjerujući da ih treba posmatrati kao vid turističke atrakcije u Crnoj Gori. Izrazila je mišljenje da bi crnogorska javnost trebalo da dobije uvid u stanje manastira, koji se nalaze u basenu Skadarskog jezera, kao i na sjeveru Crne Gore, a posebno se osvrnula na stanje manastira Podvrh. Naglasila je da vremenske prilike utiču na arhitektoniku nepokretnih kulturnih dobara, smatrajući da treba napraviti publikaciju, koja bi prezentovala stanje sakralnih objekata u Crnoj Gori.

Takođe, poslanica Vuković je postavila pitanje u vezi postojanja stručnog kadra, ističući da je neophodno stvoriti kadrovsku strukturu u oblasti zaštite i očuvanja kulturne baštine, ukoliko Crna Gora želi da ide u pravcu drugačijeg i savremenijeg predstavljanja kulture, koja bi bila prijemčiva, posebno, mlađoj generaciji.

Ministar kulture Aleksandar Bogdanović je izrazio zadovoljstvo brojem pitanja i komentara. Odgovorio je **predsjedniku Novoviću** i upoznao članove Odbora sa konkretnim aktivnostima Ministarstva kada su u pitanju IPA fondovi, kao i fondovi Kreativna Evropa i Evropa za građane. Kada su IPA fondovi u pitanju, podsjetio je na dva konkretna projekta, koji će biti realizovani u narednoj godini: projekat Monet, gdje je Crna Gora lider u projektu sa partnerima iz Italije i Albanije i projekat Hamlet, gdje su kolege iz Albanije lideri, a Crna Gora partner. Takođe, ministar Bogdanović je istakao i međunarodne tematske projekte, iz oblasti prekogranične saradnje - Interreg IPA, koji se odnose na valorizaciju kulturnih dobara, među kojima je, prvenstveno, predložena zgrada starog austrijskog zatvora u Kotoru. Istakao je da će za 2019. godinu, od ukupnog iznosa sredstava, izdvojenih kroz program prekogranične saradnje, a to je 4,3 miliona eura, 1,3 milion biti opredijeljen za rekonstrukciju i sanaciju ovog objekta, u kome će se naći i prvi kreativni “hab” u Crnoj Gori. Naglasio je da će kreativni “hab” biti na raspolaganju svim umjetnicima, ne samo iz Crne Gore, već i iz partnerskih zemalja, sa ciljem objedinjavanja njihovog stvaralačkog opusa i stvaranja dodatne povezanosti kako među kolegama iz Crne Gore, tako i sa kolegama i institucijama iz regiona.

Istakao je da Ministarstvo kulture, gotovo, za sve pomenute arheološke lokalitete posjeduje inostranu ekspertizu, koja se Ministarstvu stavlja na raspolaganje i u 2019. godini, podsjećajući na uspješno sprovedena arheološka i konzervatorska istraživanja u 2018. godini. Ukazao je na saradnju sa Naučno-istraživačkim savjetom Italije, koji Ministarstvu pruža značajnu podršku, ne samo u dijelu arheoloških istraživanja, već i edukacije i doedukacije kadrova. Ministar Bogdanović se posebno osvrnuo na valorizaciju Duklje, govoreći o prezentaciji i popularizaciji ovog značajnog

arheološkog lokaliteta za Crnu Goru. Naglasio je da je, u narednom periodu, potrebno obezbijediti integralnu zaštitu i upravljanje ovim objektom i istakao da će se za to opredijeliti sredstva i uložiti posebni naponi u 2019. godini, u saradnji, sa ekspertima iz Naučno-istraživačkog savjeta Italije. Podsjetio je da je napravljena određena 3D animacija za reprezentativne objekte, naglasivši da su prepoznati određeni segmenti revalorizacije Duklje, koje je neophodno, u naredne dvije godine, dodatno valorizovati.

Kada se radi o objektu Crvena stijena, podsjetio je da su istraživanja započeta još 2004. godine, naglasivši da Ministarstvo kulture ima veliku podršku Univerziteta iz Mičigena i eksperta prof. dr Roberta Vejlona, čija su sva dosadašnja istraživanja objavljena u publikaciji na engleskom jeziku „*Crvena Stijena in Cultural and Ecological context*“, koja je dostupna javnosti. U vezi sa pitanjem zaštite fortifikacija u Crnoj Gori, ministar Bogdanović je podsjetio da je u junu 2018. godine potpisan Memorandum o saradnji između Ministarstva kulture i Arheološkog instituta Austrije, ukazujući da je cilj saradnje pružanje ekspertske pomoći u dijelu arheoloških istraživanja austro-ugarskih fortifikacija, edukacije i doedukacije kadrova. Naglasio je da su rezultati evidentni i da će biti prezentovani početkom 2019. godine, podsjećajući da je Arheološki institut Austrije u periodu od 22. oktobra do 3. novembra, sproveo projekat istraživanja austro-ugarskih fortifikacija u Crnoj Gori i istakao da će se opsežni poslovi istraživanja nastaviti i u narednoj godini. Kao jedna od prvih aktivnosti nakon potpisivanja Memoranduma bio je dolazak eksperata i studenata iz Republike Austrije, iz oblasti arhitekture, koji su u saradnji sa predstavnicima institucija kulture Crne Gore radili na istraživanjima tvrđava Goražde i Kosmač. Ministar Bogdanović smatra da će se, na ovaj način, doći do adekvatnog i najboljeg modela valorizacije pomenute dvije fortifikacije, koje su predmet navedenog ugovora sa Arheološkim institutom.

Ministar Bogdanović je odgovorio na pitanje **poslaniku Ibrahimoviću** i istakao da novi Zakon o zaštiti kulturnih dobara predviđa valorizaciju nepokretne kulturne baštine primjenom sistema privatno-javnog partnerstva, navodeći za primjer tvrđave Goražde i Kosmač. Iskazao je uvjerenje da ovaj model valorizacije, odnosno davanje objekata u razne svrhe, može doprinijeti ostvarenju ekonomskih benefita, a istovremeno i unapređenju naše turističke ponude i promociji kulturnog turizma.

U odgovoru **poslaniku Popoviću**, u vezi sa nestankom određenih pokretnih kulturnih dobara iz JU Narodni muzej Crne Gore, ministar Bogdanović je istakao da se očekuje predstavljanje novog polugodišnjeg izvještaja Državne komisije za nadzor nad postupkom revizije muzejskog materijala i muzejske dokumentacije, kao i da procese revalorizacije i revizije pojedinih muzejskih jedinica nije moguće realizovati u kratkom vremenskom periodu. Ministar Bogdanović je podsjetio da je do kraja 2018. godine, u okviru Narodnog muzeja, izvršena revizija dvije muzejske jedinice: Etnografskog i Umjetničkog muzeja. Objasnio je da se, trenutno, ne mogu imati konkretniji podaci iz razloga što je na osnovu pravilnika, koji je donijela Državna komisija odnosno Ministarstvo kulture, precizirano da je nakon završene revizije muzejskih jedinica, neophodno tri mjeseca da se sačini izvještaj. Istakao je da će, već, u martu 2019. godine postojati opipljiviji podaci, kada će se znati što sprovedena revizija, konkretno, sadrži po predmetima, koji se vode kao nestali, objasnivši da je Državna revizion komisija jedina relevantna i mjerodavna da iznese podatke u vezi sa

nestalim predmetima. Podsjetio je da je ovo prvi put da se pristupilo procesu revalorizacije i da je revizija muzejskih jedinica posljednji put urađena šezdesetih godina, smatrajući da se radi o procesu koji je veoma zahtjevan i za čije sprovođenje je potrebno određeno vrijeme. Kada je u pitanju **tvrđava Lesendro**, istakao je da će se sve ono što su znamenitosti i prioriteti, kada je naša kulturna baština u pitanju, tretirati sa posebnom pažnjom. Podsjetio je na utvrđenje Besac, u koje je Ministarstvo kulture, putem djelovanja raznih međunarodnih fondova, samo u prošloj godini, uložilo preko milion eura, ali da ne postoji nikakva određena namjena za valorizaciju ovog kulturnog dobra. Ukazao je da je ista situacija i sa tvrđavom Lesendro, naglasivši da je, u cilju davanja namjene ovim obektima, realizovan jedan konzervatorski projekat i formirana multiresorska radna grupa. Istakao je da će Ministarstvo kulture, putem privatno-javnog partnerstva, intenzivno, raditi na revalorizaciji kulturnog nasljeđa. Kada je u pitanju oblast međunarodne saradnje, ministar Bogdanović je istakao saradnju sa Univerzitetom u Varšavi, koji takođe pomaže Ministarstvu, kada je riječ o arheološkim istraživanjima u Risnu, podsjećajući na postignute rezultate, u okviru **Međunarodnog projekta „Risinium - prestonica kraljice Teute“**, u kojem su subjekti Centar za arheološka istraživanja Jugoistočne Evrope, Univerzitet u Varšavi kao i Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore.

Ministar kulture je odgovorio na pitanje **poslanice Branke Tanasijević**, u vezi postojanja kadrovskih kapaciteta u oblasti zaštite i očuvanja kulturne baštine, istakavši da postoje deficitarne struke, u oblasti arheologije, konzervacije i etnologije. Ministar Bogdanović je kazao da je analiza kadrovske strukture pokazala kadrovske deficite u konzervatorskoj i muzejskoj djelatnosti, ali i u arhivskoj, bibliotečkoj i kinotečkoj djelatnosti, naročito u pogledu onih akademskih znanja i zvanja, koja nijesu obuhvaćena studijskim programima na univerzitetima u Crnoj Gori. Istakao je da je pokrenuta zajednička inicijativa Ministarstva kulture, Ministarstva nauke i Ministarstva prosvjete, da se studijske 2019. godine, uvedu određeni programi u okviru srednjeg obrazovanja, a koji će se ticati konzervatorskih tehničara, dok će se na fakultetima likovnih umjetnosti uvesti određena zvanja iz etnologije, arheologije i konzervacije.

U cilju razvijanja svijesti kod građana o značaju kulturne baštine za razvoj društva, ministar Bogdanović je istakao da postoji poseban dio, koji je sistemski uređen, a odnosi se na popularizaciju i prezentaciju određenih rješenja. Izrazio je uvjerenje da se putem konkretnih projekata, može podići svijest kod javnosti, navodeći projekat koji je planiran za 2019. godinu, a radi se o Muzeju u Nikšiću, koji predstavlja pravi primjer, na koji način treba dodatno poraditi na popularizaciji i prezentaciji praistorijskog lokaliteta, kao što je Crvena stijena.

Aleksandar Dajković, generalni direktor Direktorata za kulturnu baštinu govorio je o glavnim izazovima i problemima, koji se moraju u kratkoročnom periodu definisati, u cilju unapređenja stanja u oblasti zaštite kulturne baštine. Odgovorio je na pitanje **poslanika Popovića**, u vezi sa podvodnom arheološkom kulturnom baštinom, odnosno o saznanjima da su vršene određene devastacije na ovim lokalitetima. Svjesni ozbiljnosti ovog problema i neophodnosti intersektorskog djelovanja, podsjetio je da je Ministarstvo kulture, 2016. godine, iniciralo sastanak sa operativnim timom u sastavu Vojske Crne Gore, Uprave policije i Uprave pomorske sigurnosti, sa ciljem da se omogući da sistem koji se odnosi na monitoring podvodnih oblasti, upotrijebi i za

potrebe kulturne baštine. Objasnio je da sistem funkcioniše, na način što se na osnovu informacija, koje je Ministarstvo prosljedilo Upravi pomorske sigurnosti, formiraju određene koordinate i da se sva plovila, koja se nađu u tim kordinatama, u određenom vremenskom intervalu, legitimišu. Takođe, podsjetio je da su u toku aktivnosti na postavljanju kamera, posebno u okviru Zaliva, gdje će se, osim monitoringa, omogućiti i vizuelno praćenje na tom prostoru. Istakao je da su, od 2016. godine, inicirane aktivnosti u cilju izrade elaborata o valorizaciji 27 potencijalnih dobara i objasnio da se radi o trogodišnjem projektu, u kome učestvuju i predstavnici Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju iz Zadra (UNESCO centar II kategorije).

Konkretni zadatak, koji će Ministarstvo preduzeti u cilju unapređenja stanja u ovoj oblasti, biće formiranje Centra za podvodnu arheologiju, vjerujući da će se kroz analizu kadrovskih i institucionalnih kapaciteta prepoznati potreba za osnivanjem istog. **Generalni direktor direktorata za kulturnu baštinu** je istakao da je potrebno dodatno edukovati one koji sprovode inspekcijski nadzor tj. osobe koje rade u Upravi pomorske sigurnosti i izrazio nezadovoljstvo radom inspekcijskih službi na kopnu i u podvodnoj arheologiji, u proteklom periodu. Naglasio je da nepostojanje Zakona o ronjenju, predstavlja možda i najveći problem u ovoj oblasti i istakao da su Uprava za zaštitu kulturnih dobara i Centar za konzervaciju i arheologiju, dostavili primjedbe na nacrt navedenog zakona, vjerujući da će se, isti, naći na sjednici Vlade, u prvom kvartalu sljedeće godine.

Nadalje, istakao je da tvrđava Lesendro predstavlja fortifikacioni objekat, koji je od izuzetnog značaja za naš kulturni identitet. Naglasio je da je jedan od izazova sa kojima se suočavaju, upravo to, što se na tom lokalitetu, nalazi stub dalekovoda koji je neophodno izmjestiti kako bi se navedeno kulturno dobro adekvatno tretiralo. Takođe, podsjetio je da je, u proteklom periodu kroz saradnju sa Savjetom Evrope, sprovedena analiza i odrađena procjena potrebnih ulaganja na ovom lokalitetu. Naglasio je da je primarni zadatak Ministarstva definisanje namjene određenih objekata, a to se može postići putem kvalitetnog odnosa države i privatnog partnera, obrazlažući da se radi o ozbiljnim ulaganjima. Takođe, osvrnuo se na stanje sakralnih objekata i ukazao da je Ministarstvo kulture konstatovalo određene aktivnosti, koje nijesu bile u skladu sa konzervatorskim projektima i Zakonom o zaštiti kulturnih dobara. Istakao je da će se nakon procesa revalorizacije dobiti konkretan pregled stanja, u kome se nalaze naši sakralni objekti. Takođe je istakao da je neophodno raditi na kadrovskom jačanju inspekcijskog nadzora, obrazlažući, da postoje samo dva inspektora za kulturna dobra na državnom nivou. Naglasio je da jedan od problema predstavljaju i vlasnički odnosi, i da ih je neophodno što prije definisati, s obzirom na to da otežavaju posao u cilju sanacije pomenutih objekata, ukazujući na primjere crkava Sveti Nikola i Sveti Marko.

Božidar Božović, direktor Uprave za zaštitu kulturnih dobara odgovorio je na pitanje **poslanika Ibrahimovića** i podsjetio da je proces revalorizacije pokrenut 2013. godine. Naglasio je da je valorizacija realizovana šezdesetih godina prošlog vijeka i da se odnosila samo na nepokretne objekte, dok se revalorizacija odnosi na objekte i njihovu zaštićenu okolinu. Istakao je da devastacija kulturnog dobra nije samo fizička intervencija, ukazujući na primjer devastacije,

ukoliko se u blizini kulturnog dobra, nalazi objekat sa pet spratova. Naglasio je da je cilj da se tehnički dio revalorizacije odradi do juna 2019. godine, podsjećajući da urađeni elaborati podliježu procesu ponovne revizije, iz razloga što se ne mogu usvojiti elaborati iz 2013. godine. Nadalje, istakao je da jedan od problema, sa kojima se susrijeću u ponovnom procesu revalorizacije, jesu imovinsko-pravni odnosi.

Kada je riječ o planskim dokumentima za Stari grad Ulcinj, naglasio je da je Uprava za zaštitu kulturnih dobara izradila Studiju zaštite i, pritom, ustanovila da je izrađeni PUP Ulcinj (Prostorno urbanistički plan opštine Ulcinj) u skladu sa principima zaštite, tako da je Uprava dala pozitivno mišljenje.

Ministar Bogdanović je, na kraju izlaganja, zaključio da će Ministarstvo kulture nastaviti sa jačanjem normativnog i institucionalnog okvira i svih naučno-tehnoloških kapaciteta, koji su neophodni za nesmetano funkcionisanje institucija kulture, na državnom i lokalnom nivou. Istakao je da će se reformisanjem sistema integralne zaštite stvoriti preduslovi za zaštitu i očuvanje kulturnih cjelina i starih gradova, ukazujući na Stari grad Ulcinj i Stari grad Bar. Naveo je za primjer Arhiepiskopsku palatu, u barskom Starom gradu, za koju se planira da se, u toku 2019. Godine, transformiše u arheološki muzej. Podsjetio je na sanaciju crkve Svete Katarine, dok će palata u barskom Starom gradu biti lokacija kreativnog “haba”. Od šest kreativnih “habova”, planirano je da se, do kraja 2019. godine, dva završe u potpunosti, a to su kreativni “habovi” u Kotoru i Baru. Ministar Bogdanović se posebna osvrnuo na dva projekta, od kojih je jedan revalorizacija Nikšićkih bedema, a drugi “Bedem 360”, projekat koji je već prezentovan javnosti, a koji ima za cilj pozicioniranje Nikšića kao turističke destinacije, prepoznajući značaj tvrđave Onogošt.

Takođe je istakao da će, najmanje, valorizacija tri fortifikacije biti ostvarena u 2019. godini, kako bi se omogućilo da se sa tradicionalnog pređe na savremeni pristup zaštite i upravljanja.

Predsjednik Odbora Radule Novović je zahvalio ministru Bogdanoviću na iscrpnim informacijama i kvalitetnim odgovorima, smatrajući da je pružen značajan doprinos u cilju rasvjetljavanja ove značajne teme. Takođe, predsjednik Odbora je najavio da će Odbor u narednom periodu dostaviti Skupštini izvještaj o Kontrolnom saslušanju, koji će sadržati suštinu izlaganja, kao i da će zaključci sa održanog Kontrolnog saslušanja, biti usvojeni na narednoj sjednici Odbora.

Takođe, predsjednik Odbora Radule Novović je zahvalio prisutnima na prisustvu i učešću u raspravi i zaključio 26. sjednicu.

Sjednica je završena u 10:45 časova.

Sastavni dio zapisnika čini audio zapis sa sjednice.

Broj: 00-63-11/19-

SEKRETARKA ODBORA

Svjetlana Aligrudić

PREDSJEDNIK ODBORA

Radule Novović